

(ਗ਼ੈਰ- ਰਿਪੋਰਟਯੋਗ)

ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ
ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ
ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 581/ 2023

ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ

..... ਅਪੀਲਕਰਤਾ

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ

..... ਜਵਾਬਦੇਹ

ਨਿਰਣਾਰਾਜੇਸ਼ ਬਿੰਦਲ, ਜੱਜ

1. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਦੀ ਧਾਰਾ 420,120-ਬੀ ਅਤੇ 506 ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਐੱਫ ਆਈ ਆਰ ਨੰਬਰ 430, ਮਿਤੀ 16 ਅਕਤੂਬਰ, 2017 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।
2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮਾਨਯੋਗ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 27.05.2013 ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਗਰਿੱਡ ਨੇੜੇ ਢਿੱਲੋਂ ਕਲੋਨੀ, ਜੀ. ਟੀ. ਰੋਡ, ਮੋਗਾ, ਜਗਰਾਉਂ,

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮਲਕੀਤ ਕੌਰ ਨਾਲ 1 (ਕਨਾਲ) ਦਾ ਪਲਾਟ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹੀ 18 ਨਵੰਬਰ, 2013 ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2) ਦੀ ਪਤਨੀ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ। ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ 25.06.2014 ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਵੇਚਣ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵਿਕਰੇਤਾ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਿਆਨਾ ਰਾਸ਼ੀ ਵਜੋਂ 5,00,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮਿਤੀ 25.06.2014 ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ 24.12.2014 ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ 75,000/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਵਾਧੂ ਰਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ (ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ/ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2) ਨੇ 30 ਸਤੰਬਰ, 2015 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਡੀਲਰਾਂ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਬਿੱਲਾ, ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋ ਹੋਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਡੀਲਰਾਂ ਤੋਂ 29,39,500/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

3. ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅਖੀਰ 18.05.2016 ਨੂੰ ਇਹ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਸਿਵਲ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਿਛਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ 05.10.2016 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ 23.01.2017 ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 420,120-ਬੀ ਅਤੇ 506 ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

4. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮਾਨਯੋਗ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈ ਗਈ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2, ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੈਂਡੀ ਦਾ ਪਤੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੈਂਟ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਏ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਵਲ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਵਿਕਰੀ ਪੱਤਰ, ਜੋ ਕਿ 24.12.2014 ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਵੇਚਣ ਲਈ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਢੁਕਵੇਂ ਹੱਲ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਕੋਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਤੀਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. 15.06.2017 ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਭਾਵ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੱਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਤਿੰਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਸੁਰੂਆਤੀ ਬੇਨਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ ਸਿਰਫ਼ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਡੀਲਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਨਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਜਦਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।
5. ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਨਯੋਗ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ।
6. ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2/ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।
7. ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਮਾਨਯੋਗ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਪੇਪਰ ਬੁੱਕ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ।

8. ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ' ਤੇ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2, ਅਰਥਾਤ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ 1 (ਕਨਾਲ) ਦੇ ਪਲਾਟ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 'ਵਿਕਰੀ ਨਾਲ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ/ਵਿਕਰੇਤਾ ਮਲਕੀਤ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ 27.05.2013 ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਰੀ 'ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੇਲ ਡੀਡ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਆਖਰੀ ਮਿਤੀ 25.06.2014 ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ 24.12.2014 ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਜਾਂ ਬਿਆਨਾ ਰਕਮ ਦੀ ਵਿਕਲਪਿਕ ਵਾਪਸੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ।

9. 30 ਸਤੰਬਰ, 2015 ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਡੀਲਰਾਂ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਏ ਵਿਕਰੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋ ਹੋਰ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 29,39,500/- ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਡੀਲਰਾਂ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਵੇਚਣ ਲਈ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਖਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ 22.03.2016 ਨੂੰ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਟਾਰਨੀ ਤੋਂ

ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਏ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਰਾਏ ਨੂੰ ਸੀਨੀਅਰ ਪੁਲਿਸ ਸੁਪਰਡੈਂਟ, ਲੁਧਿਆਣਾ (ਦਿਹਾਤੀ) ਨੇ 18.5.2016 ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

10. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2) ਨੇ 5 ਅਕਤੂਬਰ, 2016 ਨੂੰ ਡੀਆਈਜੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

11. ਫਿਰ ਵੀ ਪਿਛਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 23.01.2017 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 15.06.2017 ਨੂੰ ਐੱਫਆਈਆਰ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਰਜਿਸਟਰਡ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਇੱਛੁਕ ਸੀ। ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਜਾਂ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਵਿਸਤਾਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸੇਲ ਡੀਡ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮਿਤੀ 24.12.2014 ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

12. ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਮਿਤੀ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ

ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਜਾਂ ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੋਈ ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਸਿਰਫ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਦੀਵਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਵੀ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

13. ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਧੋਖਾਧੜੀ ਲਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਬੇਈਮਾਨੀ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਸਿਰਫ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਡੀਲਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ ਜੋ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ, ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵੀ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬਿਹਤਰ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਪਿਛਲੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰਾ ਵਿਚਾਰ ਇੱਕ ਦੀਵਾਨੀ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣਾ ਹੈ। ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਜਾਂ ਸਿਵਲ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਤੱਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਐੱਫ. ਆਈ. ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮਿਤੀ

ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੋਵੇਗੀ।

14. ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਐੱਫਆਈਆਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, 16 ਅਕਤੂਬਰ, 2017 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਐੱਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 430 ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

.....ਜੱਜ

(ਅਭੈ ਐਸ ਓਕਾ)

.....ਜੱਜ

(ਰਾਜੇਸ਼ ਬਿੰਦਲ)

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

01. 03. 2023.

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Translated by Ms. Kusum Lata, Revisor.